

Dnešný odkaz panslávov

(Ferko a Ivan Urbánkovi a ich boj)

„Slovo sloboda treba používať opatrne, lebo žiadny iný pojem neprešiel takým množstvom zmien.“ Tento výrok patrí nemeckému spisovateľovi 20. storočia Frankovi Thiessovi, ktorého knihy boli v nacistickom Nemecku zakázané a v roku 1933 verejne pálené. Sloboda v ponímaní slobody slova, ale aj v iných podobách sa rodila dlho a ťažko. Kto pozná dejiny, vie, že história nášho národa bola najmä v 19. a na začiatku 20. storočia spojená s národnostným útlakom zo strany uhorských štátnych úradov. Vážia si Slováci slobodu, ktorú pred storočím nemali? Slobodu používať vlastný jazyk, prezentovať a zveľad'ovať vlastnú kultúru o ktorú bojoval aj Ferko Urbánek? A čo vlastne vieme o Ferkovi Urbánkovi, o jeho živote?

Ferko Urbánek, vlastným menom František Ludovít Urbanek, sa narodil v roku 1858 vo Vsetíne na Morave. Jeho život je pevne spätý so Slovenskom, Trnavou a tiež Petržalkou, v ktorej žil. Známý slovenský dramatik, prozaik a publicista sa už v študentských rokoch stretol s neslobodou a s rôznymi prikoriami, ktoré zažíval pre svoje panslávské zmýšľanie. Mladý Ferko začal študovať na gymnáziu v Kláštore pod Znievom, ktoré v roku 1874 uhorské úrady zavreli a preto odišiel študovať na gymnázium do Ostrihomu. Tam vydržal len rok, pretože neustála šikana zo strán profesorov ho dohnala až k myšlienkam na samovraždu. V štúdiách pokračoval v Banskej Bystrici, kde sa ešte vyučovalo po slovensky. No ani tam sa nevyhol osočovaniu a prenasledovaniu.

Ferko Urbánek publikoval svoje diela v časoch, keď všetky obce na Slovensku mohli používať iba maďarské úradné názvy. V časoch, keď sa k slovenskému divadelnému predstaveniu musela pripojiť hra v maďarčine a na úvod sa spievala štátna hymna. Niektoré Urbánkove hry boli zakázané, niektoré ani nemohol vypublikovať. Napriek tomu ho to nezlomilo a ďalej písal diela, ktoré sa vyznačujú množstvom prísloví a porekadiel, sú ľudové a v slovenskom publiku si našli veľkú obľubu.

Svoje útrapy si v Rakúsko-Uhorskom štátnom zriadení prežil aj Ferkov najmladší syn Ivan (*1900). Počas vojnových rokov 1914 – 1918 študoval na Trnavskom arcibiskupskom vyššom gymnáziu. Keďže toto gymnázium podliehalo priamo ostrihomskému arcibiskupovi, až do marca 1919 si udržalo svoj maďarský charakter. Štúdium bolo pre mladých Slovákov psychicky veľmi náročné. Maďarskí profesori vstúpili do hláv študentom, že Slováci nemajú žiadnu históriu, kultúru, a preto nemôžu byť národom. Ako spomína sám Ivan

Urbánek, Slovákom sa dostávalo množstvo urážok a invectív: „A kasa nem étel, a tót nem ember“ (kaša nie je jedlo, Slováč nie je človek). Mladý Urbánek bol spomedzi všetkých študentov najviac šikanovaný, veď jeho otec bol nielenže známym panslávom, ale v tom čase zastával aj funkciu tajomníka Spolku svätého Vojtecha. Najťažšie chvíle prežil mladý Ivanna konci školského roka 1917/1918. Jeho spolužiaci a ostatní študenti naňho nahromadili obvinenia, ktoré predložili vedeniu gymnázia. Ivana Urbánka teda z gymnázia vylúčili, pretože žalobcovia sa zastrájali, že ak Urbánek ostane, oni budú bojkotovať vyučovanie. Čo je najsmutnejšie, svykonštruovanými obvineniami prišli aj chlapci, ktorí mali slovenských rodičov. Keď zničený Ivan prišiel za svojim otcom, ten mu povedal toľko: „Ivanko, a ty preto plačeš? Mám radosť z teba. Nezaprel si, že si mojím synom. Už som sa obával, že azda podľaheň násiliu a hľa, ostal si mojím pravým synom.“

Ivan Urbánek sa však po zmene politických pomerov v novom školskom roku mohol znova prihlásiť na svoje staré gymnázium. Bojoval aj naďalej proti povinnému vyučovaniu maďarčiny, proti maďarským profesorom. Nakoniec, 15. marca 1919 zaniklo Trnavské arcibiskupské vyššie gymnázium a vzniklo Štátne gymnázium Jána Hollého.

Tento príbeh je len jedným z mnohých bojov za slobodu. Rovnako ako jedným z mnohých, ktoré zachytávajú útlak Slovákov. Dnes vidíme, že spoločnosť na Slovensku ignoruje historické fakty, zabúda na utrpenie predkov. No a potom, ako môže doceniť svoju kultúru, svoju históriu, svoje osobnosti? Naša história nezačína po prvej svetovej vojne a už vôbec nie rokom 1939. Aj toto je jeden z odkazov Ferka Urbánka a jeho syna Ivana. Uvedomme si to a začnime si vážiť vlastný národ a jeho históriu. Predsa sa len tak nevzdáme toho, o čo tak ťažko bojovali naši predkovia - Slováci.

Štefan Hrivňák

Poznámka

Príbeh Dr. Ivana Urbánka je inšpirovaný spomienkami samotného hlavného hrdinu týchto udalostí. Napísal ich pri príležitosti blížiaceho sa 50. výročia založenia Štátneho gymnázia Jána Hollého v Trnave. Jeho spomienkový rukopis je uložený v Štátnom archíve v Bratislave v osobnom fonde Jozefa Watzku. Autor týchto riadkov je spracovateľom tohoto osobného fondu.